

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

EKONOMIAREN GARAPEN,
JASANGARRITASUN
ETA INGURUMEN SAILA

DEPARTAMENTO DE DESARROLLO
ECONÓMICO, SOSTENIBILIDAD
Y MEDIO AMBIENTE

EUSKADIKO GASTRONOMIA ETA ELIKADURAREN PLAN ESTRATEGIKOA 2024

PLAN ESTRATÉGICO DE LA GASTRONOMÍA Y ALIMENTACIÓN DE EUSKADI 2024

20
24

GEPE BERRIA

EGIKARITZE-LABURPENA

NEIKER
MEMBER OF
BASQUE RESEARCH
& TECHNOLOGY ALLIANCE

AZTi
MEMBER OF
BASQUE RESEARCH
& TECHNOLOGY ALLIANCE

AURREKARIAK: GEPE 2017-2020

2017an onetsi zen Gastronomia eta Elikaduraren Plan Estrategikoa (GEPE); aurreko legegintzaldiko Gobernu Programaren Plan Estrategiko gisa artikulatu zen, eta Euskadiko elikadurako balio-katea garatzeko apustu estrategikoetako bat zen.

Plan **integrala eta berritzailea** zen orientazioari zegokienez; izan ere, balio-katearen kate-maila guztiak biltzen zituen, lehen sektoreko ekoizpenetik elikagaien kontsumora arte. Horrez gain, **pertsonak** (elikagaien kontsumitzaileak) balio-katearen erdigunean ipini zituen, eta **beste ekonomia-, kultura- eta gizarte-sektore batzuekiko harremanak** aintzat hartzen zituen.

Gainera, Planaren helburua zen **Euskadiko elikadura eta gastronomiaren 4 ardatzak** jorratu eta garatea: **segurua, osasuntsua, singularra eta jasangarria (gizartearen, kulturaren, ekonomiaren eta ingurumenaren ikuspuntutik)**, eta horretarako Euskadiko gastronomia eta elikadura sustatu eta garatzeko beharra planteatzen zuen, elikadura-industriaren eta gastronomiaren garapenaren bidez, bereziki tokiko produktu osasuntsu eta kalitatekoa sustatzen duena, baita jasangarritasuna, balio-proposamen turistiko bikainaren sorrera, kultura-, paisaia- eta gastronomia-ondarearen kontserbazioa eta, noski, munduan aintzatespen-maila handiagoa lortzea ere.

GEPE 2017-2020ren emaitza nagusiak honako hauek izan dira:

- Planaren amaieran, Euskadiko ekonomian elikadura eta gastronomiaren balio-kateak zuen pisua % **9,37koa** zen, eta aurreikusitako helburua zen % 12ra iristea. COVID-19ak eragindako pandemiak eragin nabarmena izan du elikadura eta gastronomiaren balio-katearen kate-maila eta sektore jakinetan, eta eragin negatiboak izan ditu bereziki edarien, turismoaren eta gastronomiaren sektoreetan.
- Planean aurreikusitako ardatz estrategiko eta lehentasunezko jarduketa-ildo guztietan jarduketa garrantzitsuak egin dira. Gainera, COVID-19aren aurkako neurrien sorta bat artikulatu da (soberakinen bilketa eta stocken kudeaketa, gizarte-laguntzak, finantza-tresnak eta konpromisoen ordainketa atzeratzea, hainbat sustapen- eta merkaturatze-jarduketa, segurtasunaren arloan, etab.).
- Elikaduraren eta zuraren balio-katera bideratutako gastu publikoa, 2017 eta 2020 artean, 239,4 milioi eurokoa izan da guztira, eta epe berdineko inbertsio publikoa, berriz, gastu publiko totalarekin lotutakoa, 403,7 milioi eurotik gorakoa izan daiteke. Beraz, 2017 eta 2020 artean, inbertsioa **638,1 milioi eurokoa** izan da guztira. Gainera, urte horietan zuzeneko laguntzak 185 milioi eurokoak izan daitezkeela zenbatesten da.

Halaber, **sektorearen ikusgarritasun garrantzitsua eta sektore estrategiko gisa duen proiektzioa** azpimarratu behar dira. Osasun-krisiaren agerpenaren eta funtsezkoak ez ziren jarduera guztien itxieraren ondoren, biztanleriaren hasierako beldurrak, hornidurarik gabe gelditzeak, desagertu egin ziren berehala, eta elikagaien ekoizpena eta hornikuntza bermatu ziren. Halaber, oro har elikaduraren sektoreak jakin du agertoki lehiakor berria egokitzen, eta indartuta atera da; 2019ko martxoaren aurreko ekoizpen-mailak berreskuratu dira, esportazioak areagotu dira, taldeko ondasunen eskatzailea da, sektore ugariaren eragilea da eta sekulako garrantzia du ekonomian.

GEPE BERRIAREN OINARRIAK (2021-2024)

Elikadura eta gastronomiaren balio-kateak **rol estrategikoa du Euskadiko ekonomian**, eta efektu eragilea du, BPGd-n eta sortutako enpleguan duen pisuagatik. Horrez gain, geroz eta ekarpen handiagoak egiten ditu merkataritza-balantzan eta berrikuntzako inbertsioan; jarduera ekonomiko globalean ere eragin biderkatzailea du, eta lurraldea egituratzen du.

Osasun-krisia, beharren aldaketa eta aldaketen azelerazioa.

COVID-19aren pandemia **inflexio-puntu bat** izan da herritarren osasun-**beharrei** eta osasun-politikaren **lehentasunei** dagokienez, eta, gainera, Euskadiko ekonomia eta enpleguan islatu da. Beharrezkoa da krisiaren aurreko mailak berreskuratzea, baina erronka eta behar berrietara egokituta eta aintzatu hartuta **Next Generation UE programa**.

Aurrera egiten garapen-eredu jasangarri eta bidezko baterantz.

Krisitik ateratzeko eta etorkizun jasangarriagoa lortzeko mekanismo nagusien artean, Europar Batasunak Europako Itun Berdea edo European Green Deal proposatu du. Testuinguru horretan, Eusko Jaurlaritzak itunaren espiritua ekarri du Eusko Jaurlaritzaren Ekonomiaren Garapen, Jasangarritasun eta Ingurumen Sailaren eskutik, **Basque Green Deal** ekimenaren bidez, zeinak, besteak beste “Baserritik mahaira” ardatza jorratzen duen elikakatearen ardatz egituratzaile gisa.

Elikadura eta gastronomia, aukera-esparrua eta lurralde-estrategia.

Aurreko legegintzaldian, Ekonomiaren Garapen, Jasangarritasun eta Ingurumen Sailak elikakate osoa aukera-esparru gisa planteatu zuen, baita Euskadiren nortasunaren zeinu gisa ere.

2030eko Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzako Planean jasotako Euskadiko RIS3 Espezializazio Adimentsuaren Estrategian **elikadura osasuntsua aukera-esparru gisa** finkatzen da, zahartze osasuntsurako kalitateko elikagaien garapenera bideratuta ikerketaren eta berrikuntzaren bidez. Horrez gain, nekazaritzako elikaduraren industriak Euskadiko ekonomian duen pisua indartzen da. Horretarako, Euskadiko elikaduraren industriak balio-sorreran espezializatu behar du, geroz eta efizienteagoak izango diren prozesuen bidez. Balio-sorrerak honako oinarri hauek izan behar ditu:

- Ekoizpen-ekosistema seguru, jasangarri eta osasuntsuagoak.
- Zerbitzu eta produktuen sorta berri baten garapena, elikadura-osasuna binomioarekin lotutako geroz eta kontzientzia handiagoa duten herritarrentzat.
- Teknologia digital eta bioteknologiko berriak gehitzea.

Eredu-aldaketa: ekonomia linealetik ekonomia zirkularra.

Egungo legegintzaldiaren beste erronketako bat da Euskadi erreferente bihurtzea Europa hegoaldean **ekonomia zirkularrean** eta bioekonomia zirkularrean, non ingurumena funtsezko faktore bihurtzen den jasangarritasunean, lehiakortasunean eta enplegu-sorreran. Horrez gain, ekonomiaren hazkundera baliabide naturalen kontsumotik, hondakinen sorreratik eta berotegi-efektuko gasen igorpenetik bereizten da.

Nazioarteko esparruak

Bestalde, GEPE Berria idazteko kontuan hartu behar dira, besteak beste, **Nazio Batuen Garapen Jasangarrirako Helburuak (GJH)**, Europar Batasunaren **Food 2030 estrategia**, Europako Itun Berdean jasotako estrategia komunitarioak (“**Baserritik mahaira**” eta “**Biodibertsitatea 2030 horizontean**”), **Nekazaritza Politika Bateratuaren (NPB)** eta **Arrantza Politika Bateratuaren (APB)** erreforma berria eta **Urte Anitzeko Finantza Esparrua 2021-2027**.

GASTRONOMIA ETA ELIKADURAREN PLAN ESTRATEGIKOA

1. PLANREN XEDEA ETA IRISMENA

Gastronomia eta elikadura sustatu eta garatzea Euskadiko ekonomiaren sektore estrategiko gisa, enplegua eta jarduera ekonomikoa sortzeko gaitasunagatik. Horrekin batera, kultura-ondare gastronomikoa eta natura- eta paisaia-baliabideak kontserbatu nahi dira. Gastronomia eta elikaduraren industria bultzatzeko politika eta tresnak sustatzea, eta, bereziki, kalitateko produktu osasuntsuak ekoizten dituen, jasangarritasuna sustatzen duena, kalitateko balio-proposamen turistikoa sortzen duena eta Basque Country marka nazioartean hedatzen duena.

Gastronomia eta elikaduraren balio-katea: osasuntsua, segurua, singularra eta jasangarria (soziala, kulturala, ekonomikoa eta ingurumenarena).

2. IKUSPEGIA

Euskadi mundu-mailako erreferentzia bihurtzea gastronomia eta elikaduran, balio-kateko ezaugarri hauengatik: ekonomia-, gizarte-, kultura- eta ingurumen-kalitatea eta -jasangarritasuna.

3. PLANAREN PRINTZPIOAK

2024ko Gastronomia eta Elikaduraren Planak (GEPE Berria) bat egiten du, nola ez, 2020-2024 Gobernu Programaren printzipioekin:

1. Osasuna bermatzea.
2. Ekonomia eta enplegua berraktibatzea.
3. Inor atzean ez uztea.

Gainera, printzipio hauek aurkezten ditu:

- Fokua pertsonengan eta enpresetan.
- Elikadura-ekosistema hau sustatzea: integratua, dinamikoa, lehiakorra eta nazioarteko bokaziokoa.
- Elikadura-sistema seguru, jasangarri eta osasuntsuago baten alde egitea.
- Lurraldearen garapen jasangarriaren aldeko apustua egitea, landa- eta itsasertz-espazioa zainduz eta jarduera ekonomikoa sustatuz.
- Eragile anitzeko lankidetzeta.
- Euskadin bioekonomia zirkularra sustatzea.

4. HELBURU ESTRATEGIKOAK

GEPE Berriak bere egiten ditu 2020-2024 Gobernu Programan ezarritako lurralde-helburuak, eta, zehazki, honako hauek:

- Langabezia murriztea % 10aren azpitik.
- BPGd-ren % 40 gaitzea industrian eta zerbitzu aurreratuetan.
- I+G-n Europako batezbestekoarekin bat egitea.
- Euskadi genero-berdintasunaren indize handiena duten 6 herrialdeen artean sartzea.

- Berotegi-efektuko gasen igorpenak % 30ean murriztea.
- Energia berriztagarrien kuotak amaierako energia-kontsumoaren % 20 ordezkatzea.

Horiekin batera, 2024ko Gastronomia eta Elikaduraren Planarekin zuzenean lotutako erantzukizuna duten helburu kuantitatibo hauek finkatzen dira:

- % 25ean handitzea elikadura eta gastronomiaren balio-katearen BEG 2020-2024 aldian.
- % 15ean handitzea lehen sektorearen eta elikadura eta edarien industriaren BEG 2020-2024 aldian.

Halaber, helburu hauek ezartzen dira:

- Gastronomia eta elikadurako ekosistema ireki eta kolaboratzailea sortzea, lankidetzak publiko-privatukoa, elikadurako balio-katearen lurralde- eta ingurumen-eraldaketarako eta eraldaketa digitalerako.
- Enplegu jasangarria sortzea elikaduraren balio-katean, arreta berezia ipinita lehen sektorean, eta, bereziki gazteen eta emakumeen kolektiboetan.
- Balio-kateko eragile guztien lehiakortasuna hobetzea eta lehen sektoreak balio-katean duen rola indartzea.
- Euskadiko elikaduraren balio-katea sustatzea, ikerketaren, garapenaren eta berrikuntzako lan kolaboratzailearen bidez.
- Euskadiko gizartearen gizarte-ongizatea eta bizi-kalitatea hobetzea elikadura osasuntsu, singular eta seguruaren bidez.
- Euskadiren nazioarteko kokapena eta ospea finkatzea, erreferentziako lurralde bihurtzeko elikaduran eta gastronomian, baita lurralde erakarria ere kalitateko turismoarentzat.
- Euskadiko gastronomiaren sektorerako jauzi kualitatiboa ahalbidetzea, berrikuntza eta kalitatearen ezaugarriengatik, eta nazioartean proiektatzea Basque Country markarekin.
- Euskadi bioekonomia zirkularraren erreferentzia gisa kokatzea Europa hegoaldean.
- Nekazaritzako elikaduraren, itsasoaren eta basogintzaren sektorea indartzea, bioekonomia zirkularraren aukerak aprobetxatzeko.

5. ARDATZ ESTRATEGIKOAK ETA LEHENTASUNEZKO JARDUKETA-ILDOAK

GEPE Berria 8 ardatz estrategikotan egituratzen da, eta horietako 6 dagoeneko bazeuden Euskadiko Gastronomia eta Elikaduraren lehen Plan Estrategikoan. Beraz, bi ardatz berri gehitu dira:

- **Nekazaritza-, arrantza- eta basogintza-sektorearen rola indartzea. Belaunaldi-erreleboa sustatzea lehen sektorean.**
- **Bioekonomia eta zuraren balio-katea.**

Ardatzek, oro har, zeharkako izaera dute kate-mailetan (ekoizpena, eraldaketa, banaketa eta gastronomia), eta 34 jarduketa-ildotan banatzen dira.

Hauek dira GEPE Berrian jasotako ardatz eta jarduketa-ildok:

<p>NEKAZARITZA-, ARRANTZA- ETA BASOGINTZA-SEKTOREAREN ROLA INDARTZEA. BELAUNLDI-ERRELEBOA SUSTATZEAN LEHEN SEKTOREAN.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lehen sektorearen gaztetzea sustatzea, beste administrazio eta eragile batzuekin lankidetzan. 2. Sektore barruko eta sektore arteko berregituraketan aurrera egitea. 3. Lehen sektorea indartzea elikadura eta zuraren balio-katean. 4. Nekazaritza- eta basogintza-sektorearen ingurumen-jasangarritasunaren alde egitea. 5. Gizartea sentsibilizatzea lehen sektorearen rol estrategikoari buruz, gizartean, ekonomian, ingurumenean, kultura-ondarea, lurraldearen orekan, eta abarrean egiten duen ekarpenari esker. 6. Emakumearen irudia indartzea sektorean. Emakume Nekazarien Estatutuaren esparruan aurrera egitea.
<p>ENPRESEI LAGUNTZEAN NEGOZIOAK SORTZEN.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Behar eta etapa bakoitzera egokitutako programa, zerbitzu eta laguntza-ildoak eskaintzea. 2. Enpresei laguntzeko finantzaketa-tresnak sustatzea. 3. Euskadi kokatzea ekintzaitzarako eta barne-ekintzaitzeta sustatzeko lurralde erakargarri gisa.
<p>TOKIKO ETA ESTATUKO MERKATUAK NAZIOARTEKOTU ETA GARATZEAN.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elikadura-gastronomia-turismoa triangeluaren nazioartekotzea sustatzea. 2. Enpresen nazioartekotzea sustatzea. 3. Tokiko eta kalitateko produktu jasangarriak sustatzea. 4. Euskadiko gastronomia- eta elikadura-sistema sustatzea, Basque Country markan oinarrituta. 5. Kanal-aniztasuna.
<p>TEKNOLOGIA ETA EZAGUTZA BALIO ERANTSIKO NEGOZIOEN ZERBITZURA.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Enpresa ireki eta konektatuak, soluzio hobekak eskaintzeko eta kontsumitzaileen beharrei aurrea hartzeko. 2. Ekoizpen-sistema berri eta jasangarri, automatizatu, efiziente eta seguruagoak, lehiakortasuna irabazteko. 3. Elikagai osasuntsuak eta komenentziakoak, pertsonen balio erantsi handiagoa emateko.
<p>KULTURA ETA GIZA KAPITLA</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pertsonak sentsibilizatu eta prestatzea sektorea ezagutzeko behar berrietan eta elikadura osasuntsuaren garrantzian. 2. Talentua garatu, erakarri eta mantentzearen aldeko apustua egitea, etorkizuneko lehiakortasun-faktore gisa. 3. Berrikuntza teknologikoaren eta ez teknologikoaren kultura sustatzea. 4. Enpresen zuzendaritza-prestakuntza indartzea, bereziki enpresa txikienetan. 5. Kultura gastronomikoa sustatzea.

PROIEKTU ESTRATEGIKO ETA ERALDATZAILEAK	<ol style="list-style-type: none"> 1. “The Global Food Ecosystem” ekimen publiko-pribatua sustatzea, lidergo publikotik sektorea eraldatzeko proiektu pribatuak sustatu eta ahalbidetzeko eta egungo eragileen berrikuntza, ekintzailtza, digitalizazio eta lanbide-heziketako gaitasunak eraikitzeke. 2. Gaitasun eraldatzailea duten proiektuen garapena sustatzea eta sektorerako inbertsioa erakartzea. 3. Proiektu eragile kolaboratzaileak sortzea. 4. Inbertsio teknologikoak indartzea, sektorea bultzatzeko gaitasuna duten enpresek lankidetzan.
LEHIAKORTASUNERAKO TESTUINGURUA	<ol style="list-style-type: none"> 1. “Gastronomy Open Ecosystem (GOe)” ekimena sustatzea, balio-kate osoan talentua, ezagutza, berrikuntza eta ekintzailtza sustatuko dituen ekosistema bat sortzeko, gastronomiaren bidez. 2. Erakunde arteko lankidetzak publiko-pribatua. 3. Aliantza, kluster eta enpresa-elkarteei laguntzea masa kritikoa irabazten. 4. ZTBESko sektore-eragileei laguntzea enpresa-transferentzia eta lankidetzan. 5. Ekimenak sustatzea landa- eta itsasertz-eremuetako guneha ahulneta.
BIOEKONOMIA ETA ZURAREN BALIO-KATEA	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2021-2024 Bioekonomiaren Plan Estrategikoa ezartzea. 2. Zuraren balio-katea sustatzea, ekoizpenerako, eraldaketarako eta kontserbaziorako hobekuntzak sustatuz eta bioekonomiarako baliabide gisa dituen aukerak indartuz (energia, eraikuntza, <i>packaging</i>...). 3. Ekintzailtza, barneko ekintzailtza eta enpresa-jarduera berrien sorrera sustatzea bioekonomia zirkularraren arloan, nekazaritza-, basogintza- eta arrantza-sektorean eta elikadura-eraldaketarekin eta elikagaien xahutzearen kudeaketarekin lotutako jardueretan ipiniz arreta.

6. EKONOMIA ETA AURREKONTU-ESPARRUA

Gastronomia eta Elikaduraren II. Plan Estrategikoaren (GEPE II) elikaduraren eta zuraren balio-katera bideratutako gastu publiko totala 280 milioi eurokoa da. Halaber, zuzeneko laguntzetara bideratutako zenbatekoa 185 milioi euro ingurukoa izan daiteke. Epe bereko inbertsio pribatua, gastu publiko totalarekin lotutakoa, 500 milioi eurotik gorakoa izan daiteke

Gainera, Next Generation programaren barruan (The Food Global Ecosystem, Gastronomy Open Ecosystem, etab.) aurreikusitako jarduketari dagokien gastu publikoa 200 milioi eurokoa da.

Beraz, 2021 eta 2024 artean, inbertsioa **1.165 milioi eurotik** gorakoa izan daiteke guztira.